

УДК 37.013.46

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.76-1.6>**А. М. Гузь**

старший викладач кафедри безпеки життєдіяльності та професійно-прикладної фізичної підготовки Херсонської державної морської академії

СКЛАДНИКИ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УКРАЇНІ

Статтю присвячено вивченню проблем повноцінного забезпечення якісної вищої освіти, яка є одним із головних завдань сьогодення, оскільки вища школа визначає головну соціальну функцію підготовки людини як професіонала вищої кваліфікації, і як представника вищої інтелектуальної думки суспільства. Болонський процес ставить за основу якості освіти, забезпечення якої займаються установи вищої школи, яке перевіряється згідно з репутаційним підходом в оцінюванні якості освітніх послуг, об'єктивним підходом на основі результатів освіти або згідно із загальним підходом.

Стратегічні інтереси України пов'язані з вибором європейської моделі розвитку. Одне з найважливіших завдань, що стоять перед нашою державою у сфері зовнішньої політики, – подолати довготривале відмежування від Європи та посісти гідне місце в колі розвинених демократичних країн. Утвердження позицій держави у світі, забезпечення її національних інтересів, реалізація європейського вектора в зовнішній політиці та участь у сучасних геополітичних процесах на континенті й за його межами вимагають партнерських відносин України зі світовими державами.

Загальноекономічні, соціальні та політичні зміни в країні також постійно впливають на сучасну систему підготовки спеціалістів. Необхідний системний аналіз результатів досліджень актуальних проблем професійної освіти, стану системи професійної підготовки студентів у вищих навчальних закладах.

Дослідження складників якості підготовки майбутніх фахівців також зумовлені специфічними особливостями навчання у виші та новою парадигмою сучасної європейської освіти, яка впроваджує максимально диференційовану систему підготовки спеціалістів.

Якість вищої освіти вміщує в себе кадрові, наукові, матеріальні, методичні та інші ресурси, формування процесу навчання, моніторинг освітніх послуг діяльності установ вищої школи. Окрім того, одним із головних показових аспектів якості освіти загалом є саме належна якісна підготовка майбутніх фахівців.

Ключові слова: професійна освіта, підготовка фахівців, якість освіти.

Постановка проблеми. У сьогоденні поняття «найважливіші професійні якості майбутнього спеціаліста» стало набагато ширшим і вміщує в себе соціальну та особистісну величини, друга відіграє найвпливовішу роль у професійному формуванні спеціаліста. Без сумніву, професійну автономність і підготовку за загальноосвітньою базою знань не можна вилучати зі списку найважливіших складників якості освіти загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із проблеми якості освіти свідчить, що вона розглядається багатьма дослідниками як політична, соціальна, управлінська і педагогічна категорія. Нас вона буде цікавити саме в останньому контексті. Проблеми якості вищої освіти також розглядають у своїх дослідженнях А. Бермус, О. Субетто, Е.В. Ткаченко Г. Волфорд.

Мета статті. Головною метою статті є виявлення найважливіших складників якості підготовки морських спеціалістів в Україні та їхнього подальшого впливу на систему сучасної морської освіти.

Виклад основного матеріалу. Низка вчених, серед яких Е.В. Ткаченко, окремо виділяє якості соціального значення, а саме професійну мобіль-

ність і автономність. Однак нарощування об'ємів професійної праці та технічний апгрейд в абсолютно всіх сферах породжує попит на відповідне вдосконалення професійної підготовки майбутніх професіоналів за фахом. Тут треба зазначити, що мається на увазі саме фундаментальність професійних знань, яка спостерігається разом зі збільшенням потреб використання диверсифікованого отримання вмінь і навичок у різних ситуаціях [1, с. 6].

Професійна автономність становить не тільки якість особистості майбутнього професіонала, але й компонент його професійної підготовки.

Сучасне студентство виділяється особливим прагненням до самостійності рішень, навіть за повного прийняття всіх суспільних традицій і переконань, сучасна молодь прагне максимально дивитися на життя своїми очима, що наводить на думку про особливу роль індивідуальних підходів в освіті. Статистично доведено, що, наприклад, цифрова грамотність людства молодшає дуже швидко, опанування новітніх технологій займає дедалі менше часу, що автоматично формує ще один важливий складник якості освіти – професійну мобільність.

Молодий професіонал будь-якої сфери діяльності – це майже завжди людина високої професійної самостійності, яка лежить в основі творчого самовизначення та подальшої реалізації власного особового та професійного буття в соціумі.

Окрім професійної автономності та мобільності, до змісту освіти професійної належать культура спілкування і культура праці [2, с. 73]. Кожен рівень діяльності майбутнього професіонала має бути відповідним рівню соціально значущих якостей як основних складників у підготовці фахового спеціаліста.

Треба зауважити пряму залежність соціально значущих якостей і загальних здібностей, неповне розвинення других негативно впливає на якість фахової підготовки та величину професійних вмінь. Несформована професійна мотивація також уповільнює розвиток соціально значущих і професійних якостей майбутнього фахівця.

Г.В. Беспяньська виділяє декілька проблем у навчанні студентів:

- погіршена здібність використання теоретичних знань на практиці – слабка мотивація до професії, неухважність у розумінні предмета, який навчається;

- квапливість;

- недостатній контроль у процесі роботи.

Усі вищезгадані проблеми пов'язані зі зменшеним акцентом педагога на розвиток мислення, уваги та подібних умінь і здібностей, які формують успішного майбутнього фахівця, працьовитого, зосередженого, наполегливого, самоорганізованого та дисциплінованого, який має належну витримку, самокритичного та професійно-мотивованого [3].

Звісно, не є правильним аналізувати проблеми професійної освіти без їх взаємозв'язку з особистими професійними якостями особи, до яких належать професійно важливі технологічні вміння за змістом професійної діяльності та соціальні вміння згідно з професійними вимогами та розвитком суспільства.

Однак формула знань, вмінь, навичок і професійних якостей майбутнього фахівця має базуватися на загальному фундаменті навчання, навіть підготовка майбутнього професіонала свого діла однієї сфери діяльності та різних рівнів кваліфікації повинна передбачати не тільки професійні, а й загальні знання непрофесійного складу.

Формула складників якості підготовки майбутнього фахівця – це не тільки відповідний набір розумових властивостей людини, а й набір її соціальних властивостей, який повинен збігатися із загальнодержавним запитом на вимоги до підготовки фахівця. Ця формула також об'єднує загальну мету підготовки фахівця з оцінкою якості підготовки. Саме від системи професійно-кваліфікованого просування в навчанні залежить якість підготовки в широкому значенні. Ця система скла-

дається в різниці мети, тобто метою навчання виконавця є вміння виконання завдання, на відміну від його керівника або керівника колективу, який повинен уміти організувати його ефективну роботу. Отже, вони повинні мати різні вміння.

Проблема об'єктивної оцінки якості підготовки майбутнього фахівця є очевидною. За даними вчених, є певна невідповідність сучасним умовам і цілям навчання. Нині оцінці якості навчання присвячено роботи багатьох авторів [2; 3; 5]. Якість освіти становить основу забезпечення та підвищення рівня життя людини, що являє собою головну мету існування держави. Цей критерій є базовим, він посідає особливе місце в процесі реформування суспільства та є складовим елементом соціальної функції державного управління, яка розглядає освіту в межах механізму соціального відтворення населення за допомогою створення умов для розвитку особистості й творчої самореалізації кожного громадянина; виховання людей, здатних ефективно працювати й навчатися протягом усього життя [4].

Якість освіти – це багатопланова категорія, і критерії її оцінки можуть бути найрізноманітнішими. Можна виділити чотири основних аспекти оцінки якості освіти, які доповнюють один одного:

- гарантоване дотримання базових стандартів і еталонів;

- досягнення поставлених цілей на всіх етапах освітнього процесу;

- здатність задовольняти запити й очікування споживачів освітніх послуг, а також учасників ринку праці;

- прагнення до вдосконалення процесу навчання. Деякі дослідники вважають, що для оцінки якості освіти раціональним є використання критеріїв, оснований на контролі за когнітивними результатами процесу навчання, думаючи, що основною метою антропоцентричної школи є інтелектуальне виховання [5].

На нашу думку, треба вказати на потрібність збільшити кількісні критеріїв якості підготовки майбутніх фахівців, окрім оцінки рівня загальноосвітньої підготовки та рівня спеціальної підготовки, необхідно враховувати рівень спеціальної підготовки, рівень сформованості вмінь і навичок.

Узагальнюючи все вищезазначене, стає зрозуміло, що критерії оцінки підготовки майбутніх фахівців мають бути відповідними до вимог професії. Мається на увазі певний набір умінь:

- самостійність у роботі;

- безпомилковість вибору необхідної технології або техніки для виконання професійного завдання;

- вміння діагностувати обставини та ухвалювати належні рішення;

- робота згідно з технічними вимогами, безпекою праці;

– вміння раціонального розподілу робочий часу відповідно до норм продуктивності праці, знання високопродуктивних та економних технік виконання робочих завдань;

– вміння нести відповідальність за виконання роботи за фахом.

Варто зазначити, що у вищій школі успішно використовується технологія рейтингових оцінок.

Підсумкова семестрова рейтингова оцінка в балах, за національною шкалою і за шкалою ECTS заноситься до заліково-екзаменаційної відомості, навчальної картки й індивідуального навчального плану студента, залікової книжки студента.

Висновки і пропозиції. Професійна підготовка в освіті та її якість завжди були державним завданням першого порядку. Сьогодні, у час глобалізації, вдосконалення системи освіти є одним із найважливіших аспектів у сучасній Україні. Саме від аналізу складників якості професійної підготовки залежить розвиток професійної освіти в масштабі країни, виявлення і розв'язання проблем якості освіти є необхідним фактором зростання освітньої здатності, яка є в Україні.

Список використаної літератури:

1. Ткаченко Е.В. Методология образования. Москва : Эгвес, 2001. 98 с.
2. Анненкова І.П. Моніторинг якості освіти у ВНЗ. Е-журнал. URL: <http://e-learning.onu.edu.ua/stati/pedagog-ka-visho-shkoli/an-nkova-p-monitoring-jakost-osv-ti-u-vnz.html>.
3. Беспяньська Г.В. Активізація навчання студентів з особливими потребами шляхом застосування різних форм та активних методів навчання: із досвіду роботи. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами* : зб. наук. праць. Київ : Університет «Україна», 2004. 448 с.
4. Vavrenyuk S.A. Monitoring as a means of achieving the quality of higher education in Ukraine. *Публічне урядування*. 2019. № 1 (16). С. 35–46.
5. Подковко Е.Н. Студенческий мониторинг качества высшего образования как условие обеспечения качества образовательных услуг. *Современная высшая школа: инновационный аспект*. 2019. Т. 11. № 1 (43). С. 45–50.
6. Конвенція про технічну та професійну освіту. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_271.

Huz A. Training quality components of future specialists in Ukraine

The article deals the studying of the problems of full-fledged provision of high-quality higher education, which is one of the main tasks of today, since higher education determines the main social function of training a person as a highly qualified professional and as a representative of the highest intellectual thought of society. The Bologna Process is based on the quality of education, which is ensured by higher education institutions, which are checked according to a reputational approach to assessing the quality of educational services, an objective approach based on educational outcomes, or according to a general approach.

The strategic interests of Ukraine are linked with the choice of the European model of development. One of the most important tasks facing our state in the field of foreign policy is to overcome the long separation from Europe and take a worthy place in the circle of developed democratic countries. Strengthening of the state's position in the world, ensuring its national interests, implementation of the European vector in foreign policy and participation in modern geopolitical processes on the continent and beyond require Ukraine's partnership with world powers.

Economical, social and political changes in the country also constantly affect the modern system of training specialists. A systematic analysis of the results of research on topical problems of vocational education, the state of the system of vocational training of students in higher educational institutions is needed.

The study of the training quality components of future specialists is also due to the specific features of education at the higher educational institution and the new paradigm of modern European education, which implements the most differentiated system of training specialists.

The task of ensuring the quality of higher education is multifaceted and includes the availability of the necessary resources (human, financial, material, informational, scientific, educational and methodological, etc.), the organization of the educational process, control of the educational activities of the higher education institution and the quality of training of specialists at all stages of training.

Key words: vocational education, training of specialists, quality of education.